



(Pokračování z č. 1)

Představa, že vládní zmocněnec dr. Antonín Tichý žije v povědomí filatelistů, je veskrze mylná. Filatelisté se totiž pramálo zajímali o skutečné osudy tohoto válečného šéfredaktora pozoruhodné emise československých známek. Budiž aspoň malou omluvou, že podrobně se vyznat v emisní činnosti exilu v letech druhé světové války – a navíc v činnosti autora a vydavatele československých poštovních známek v jedné osobě – není právě snadné (a podle vlastních slov dr. Tichého prý ani zajímavé). Srovnáme-li tehdejší válečné poměry s dobou mírovou, jistě nebudeme na pochybách, že v cizím prostředí připravit a vydat sérii poštovních známek země, která na své konečné osvobození čekala, byl počin velmi nesnadný, a už proto si jeho úspěšná realizace zaslouží ocenění.

Filatelistům je také velmi málo známo, že prvními, kdo si povšiml neobvyklé emise československých známek připravených v Londýně, nebyli naši obchodníci a sběratelé, ale britští filatelisté, a po nich i filatelisté západního světa. Tato emise symbolizovala osvobození a obnovu známkové země Československo. Takto tuto emisi přijala i československá zahraniční vláda poté, co vyslechla zprávu ministra Františka Němce o celém projektu a zdůvodnění vydání těchto známek. Z poznámek napsaných zmocněncem dr. Tichým ministr Němec ocitoval závěr: „1) Londýnské i moskevské známky budou prvními reprezentanty naší státnosti a praktickým důkazem konsolidace hospodářství;

2) známky mají doma jistou popularitu, je důvodné oznámit nové emise v londýnském vysílání;

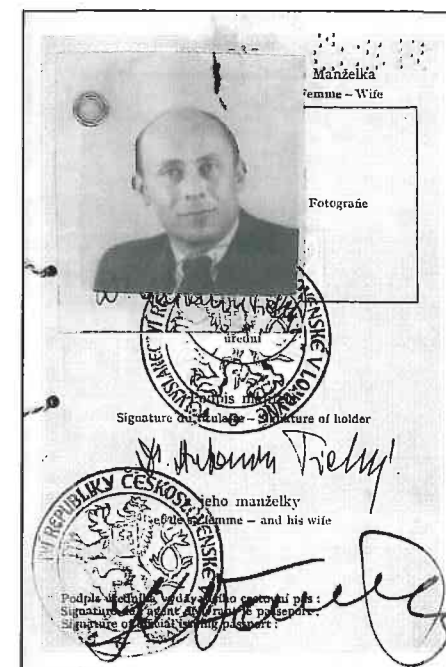
3) náročné požadavky na kvalitu provedení (jehož je vyloučeno se zříci), nutnost urychlení přípravy a zejména dostatečné množství známek – to vše vyžaduje vyšší rozpočet“ (i ten byl překročen) [9]. Poté se dodatečně rozhodovalo, kdo a z jakých prostředků bude hradit výrobu jiné série známek, jejichž tisk měl být proveden v Moskvě. Dr. Tichý se o moskevské sérii známek předběžně dohodl se Zdeňkem Fierlingerem, velvyslancem v SSSR, a doporučil i námět známek. Měl jím být portrét TGM v Heinzově Spálenkovy fotografie. K zabezpečení moskevské série Fierlinger potřeboval oficiální souhlas a pokyn ministra zahraničních věcí Jana Masaryka. Jak se ukázalo, tento služební akt byl pro něho důležitější, než aby jako znalec poměrů ve válečné Moskvě připravil pro věcné jednání reálné posouzení značně omezených ekonomických a výrobních možností v zemi, která nesla obrovské břemeno války a její katastrofické důsledky. Vlekla jednání jak ve Velké Británii, tak v Sovětském svazu však nebyla příčinou toho, že obě zahraniční série byly připraveny o poválečné emisní prvenství. Důvody byly politické. Pro dr. Tichého to bylo zklamáním i proto, že k vydání nedošlo „současně s příjezdem nové vlády do Prahy“. Požadavek exilové vlády připravit a zajistit vydání poštovních známek, jejichž ideovým tvůrcem i realizátorem byl, se zásluhou obětavých Britů i řady Čechoslováků však dr. Tichému podařilo splnit s vědomím, že nové známky nejsou válečným provizoriem, nýbrž důstojnými pokračovateli československé známkové tvorby.

Podle poválečného Hirschova výroku známky londýnského vydání „představu-

jí dobrý výkon tiskárny a průměrný výkon rytců“. Je to velice povrchní zjištění, až příliš zjednodušené tvrzení. K objektivnímu hodnocení těchto známek je třeba, kromě kvalifikovanějšího studia rytin, také posouzení dosud málo známých podrobností a okolností souvisejících s jejich přípravou a výrobou, a také údajů provázejících jejich poštovní použití atd. Kde však takové podklady dnes vzít, po šestapadesátileté historii této sběratelsky stále zajímavé emise? [10]. E. Hirschovi a jeho tehdejšími spolupodatelům k vyslovení ostrého soudu postačily známky expedované v omezeném množství poštám v Československé republice v srpnu 1945. Za měsíc poté, v září, tito pánové o nich publikovali poznatky, z nichž některé byly už tehdy pozoruhodné. Méně je však známo, že Hirsch měl k této emisi „protekční“ přístup již před 18. srpnem. Pro dr. A. Tichého bylo toto datum záhadou. Úsilí resortu pošt exilové reprezentace nepředvíдалo „decentralizovaný“ a živelný porevoluční vývoj ve vlasti, provázený překotným vydáváním nových poštovních známek. O vydání košických či bratislavských známek v březnu a dubnu a známek s lipovou ratolestí v květnu roku 1945, stejně tak jako o nejasnostech v situaci a chaosu v resortu, neměl přehled ani samotný ministr pošt F. Hála [11]. Londýnské a moskevské vydání československých známek už tehdy zřetelně provázely politické aspekty – moskevská emise získala přednost před londýnskou. Obdobně po první známce s lipovou větvičkou se na pamětních listech k uvítání maršálů SSSR objevily tři hodnoty moskevských známek, apod. – jak to ostatně známe z literatury a filatelistické praxe v podobě různých provi-

zorií, z nouzových situací na poštách, zvláště v pohraničí. Expedice známek londýnského vydání k ohlášenému dni vydání – 18. 8. 1945 – probíhala chaoticky a ve značně rozdílných časových intervalech teprve během toho dne. Na některé poštovní úřady byly tyto známky dodány dokonce až pozdě večer (po urgentní žádosti), po úředních hodinách. Nedobře připravená expedice se však dotkla především filatelistů, nikoliv široké veřejnosti. Tak například v Praze: „Novou sérii dostali trpěliví sběratelé první do ruky po pětihodinovém čekání v Krakovské ulici dne 18. m. m.“ (Československá filatelie 4/1945/51). Běžnému provozu pošty – v sousedství filatelistické přepážky (pro zajímavost – u nás existují od roku 1920) toto zpoždění nevadilo. S opožděným dodáváním známek londýnského vydání pak souvisí i skutečnost, že těmito známkami frankované zásilky, které snad byly odeslány v den vydání, se zachovaly velmi sporadicky nebo spíše vůbec ne.

Obdobná situace tehdy byla i na poště v Mělníku, v bydlíšti rodiny dr. Tichého. Jeho tchán Karel Dolejš mohl vylepit celou sérii na obálku až v 18 hodin a ještě v tentýž den, v den vydání, ji doporučeně a expres odeslal. Měl slavnostní pocit. Tyto známky mu nepochybně symbolizovaly mnohem víc, než jen pouhou ceninu. Sám byl po tři roky vězněn pro odbojovou činnost; se zetěm v emigraci se opět setkal až po sedmi letech. Obálka, kterou Karel Dolejš odeslal, pak zůstala u dr. Tichého, autora známek. Ten ji přiložil k dopisu, který jsem



publikoval v minulém čísle Merkur Review, kde mi posloužila jako ilustrace pod titulkem článku [12].

Vraťme se však ještě do doby, kdy dr. Tichý s velmi omezenými možnostmi emisní činnosti v exilu pracoval na zrodu známek londýnského vydání. Exilová anabáze JUDr. Tichého začala jeho zvláštním úkolem, kterým byl pověřen odbojovým ústředím PVVZ, a následným vstupem do čs. zahraniční armády [13]. Sloužil u výsadkářů-spojařů, ale zranění si vyžádalo jeho přerazení k diplomatické službě (hospodářsko zpravodajská činnost) a na místo šéfa dopravy a pošty v exilovém ministerstvu. O filatelii se do té doby nezajímal, avšak měl profesní zkušenosti ze své činnosti na úseku všeobecné správních věcí na Ministerstvu do-

pravy, kde byl před válkou zaměstnán od roku 1936, a také s poštovní správou téhož ministerstva, kde judikoval různé otázky, včetně problematiky cenin a přepravy. V Londýně pak brzo poznal, co všechno souvisí nejen s poštovním provozem, ale také s ideovou, výrobní, i obchodní stránkou cenin. Dlužno říci, že při přípravě londýnské emise československých známek dr. Tichý postupoval zcela profesionálně. Kontaktoval firmy, které disponovaly kvalitními rytci. Vybral z nich firmu De La Rue, protože druhá tiskárna připravovala naše nové bankovky. Tak jednoduché to však nebylo. Než se rozhodl jednat s tiskárnou De La Rue, konzultoval svůj záměr s úřadovnou Světové poštovní unie. Tiskárna De La Rue totiž byla a dodnes je pojem. Thomas De La Rue provází filatelisty po několik generací, byl by to věčný námět na tematickou sbírku. Prostudovat historii po mnoho desítek let trvajícího průkopnického podniku by byl vstutku zážitek, a nejen pro filatelisty. Tisknou se tu známky od roku 1855, bankovky od roku 1860, byly tu položeny základy britského exportu těchto cenin pro zahraniční kazníky [14].

Proč se o londýnském vydání známek u nás hovořilo a psalo málo dokonce i v letech bezprostředně po skončení druhé světové války? Řadu dříve neznámých prohršků elementární slušnosti vůči tvůrci těchto známek a zatajování informací o londýnském vydání vůbec měli na svědomí již „profesionálové“ z aparátu exilové vlády. Po jejich návratu do vlasti se k jejich názorům brzo při-

#### Poznámky

- [9] Pro úplnější představu: František Němec, ministr hospodářské obnovy, pověřený správou Ministerstva obchodu, průmyslu a živnosti (v kompetenci měl také spoje, tedy i poštu), v této funkci v Londýně končil od 3. 8. 1944. Emisní projekty, včetně nových bankovek, chápal již z pozice vládního delegáta delegovaného pro osvobozené území ČSR. Tím podivnější je, proč právě on v osobozeném Chustu koncem roku 1944 byl iniciátorem neoficiálního, poštovní správou neuznaného přetisku ČSP 1944 na zbycích maďarských známek (o počtu a způsobu provedení pořídili protokol pečliví úředníci pošty v Chustu). F. Němec svého kolegu Tichého, rovněž sociálního demokrata, údajně doporučil vládě za svého možného nástupce.
- [10] Kromě souhrnných údajů v katalogích Trojan, ve Specializované příručce pro sběratelé čs. známek a celin, a v nejnovějších spe-

- cializovaných katalogích, patří v soupisech literatury stále k určujícím výchozí studijní poznatky badatelů, počínaje Hirschem a spol., přes Weissensteina, Malika, Olaha, Bartoně, Gazdu, Kuldu, Feldmanna, Pittermanna a dalších zde nejmenovaných autorů fundovaných studií. Dosud nejobsažnější práci je publikace Petera Malika: Londýnské vydání 1945. In: Filatelistické state 3, ZSF, Bratislava 1982.
- [11] Dobrý přehled o vývoji, zvláště v období od Mnichova do roku 1948, zpracoval Vladimír Feldmann v Nástinu historie čs. emisní činnosti (Filatelie 14/1969/378), zajímavosti kolem známek v porevoluční době. O rozpravě s ministrem Hálou viz Antonín Čechman: Jak to bylo? (Filatelie 19/1975/604). Další poznatky přináší různé studijní práce, v praxi pak i sbírky a filatelistické exponáty.
- [12] Tarifně přeplacená zásilka, odeslaná z mělnické pošty, není záměrným filatelistickým

- výrobkem, ani macha. Vykazuje jasně zřetelný otisk poštovního razítka (a) MĚLNÍK 1 s datem 18 VIII 45 – 18. Ing. Malík, který na stránkách filatelistického tisku mnohokrát vyzýval k pátrání, dodnes neviděl doklad – celistvost (firemní, soukromou nebo vyrobenou filatelistou) o poštovním použití těchto známek v den vydání (ještě před oficiálním vydáváním FDC), nebo aspoň známek s otiskem razítka s datem dne vydání. Považuje existenci takových celistvostí – „pokial' sa vyskytujú so známku alebo známami Londýnského vydania s dátumom poštovej pečiatky 18.VIII.1945 za filatelisticky hodnotné“ a končí: „Preto prosím čitateľov, ktorí majú informácie o poštovom použití týchto známok, aby sa o svoje zistenie pokiaľ možno podělili.“
- [13] Odbojová organizace PVVZ – Petiční výbor Věrní zůstaneme – (těmito slovy končil svůj proslov nad Masarykovou rakví prezident Beneš) vznikla z iniciativy levicových soci-